

Vanhusasiavaltuutetun toiminta ja ajankohtaisia kysymyksiä

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen
vanhusneuvoston kokous 5.12.2023
Päivi Ahosola, erityisasiantuntija

Vanhusasiavaltuutettu
Äldreombudsmannen

Vanhusasiavaltuutettu

Riippumaton ja itsenäinen viranomainen,
joka edistää ikääntyneiden ihmisten asemaa
ja oikeuksien toteutumista

Laki vanhusasiavaltuutetusta (753/2021)

[Vanhusasiavaltuutetun verkkosivut](#)

Vanhusasiavaltuutettu
Äldreombudsmannen

Vanhusasiavaltuutetun toimisto

Valtuutettu Päivi Topo aloitti 5-vuotisessa tehtävässä 15.1.2022

04/2022 lähtien erityisasiantuntijat:

- Marjut Vuorela
- Päivi Ahosola

02/2023 lähtien kaksi määräaikaista asiantuntijaa:

- Mia Niemi
- Saidi Backman

Ostoina yhdenvertaisuusvaltuutetulta hallinto ja viestintä

Vanhusasiavaltuutetun tehtävät

- 1) seurata ja arvioida ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista
- 2) seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin
- 3) tehdä aloitteita, antaa lausuntoja sekä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun
- 4) laatia ja teettää selvityksiä sekä julkaista raportteja
- 5) edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa
- 6) edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä

Vanhusasiavaltuutettu ei ole valvova viranomainen

- Valtuutettu ei suorita laillisuusvalvontaa tai yksittäistapauksellista valvontaa. Valtuutettu ei käsittele yksittäisten henkilöiden kanteluita, vaan tehtävät painottuvat seurantaan ja arviointiin sekä ennakkolliseen vaikuttamiseen.
- Vanhusasiavaltuutettu voi osallistua yksittäistä tapausta koskevaan julkiseen keskusteluun ikääntyneiden aseman ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta, mikäli katsoo asialla olevan yleisempää merkitystä.
- Valitukset ja kantelut tehdään edelleen Aveihin, Valviraan, Eduskunnan oikeusasiamiehelle, Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tai kuluttajaneuvontaan.

Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen ja lausuntojen antaminen

2023

- Lausunnot ja kannanotot **valtioneuvostolle ja eduskunnalle sekä muille kansallisille tahoille**
- Mediassa esiintyminen (lehtihaastattelut, mielipidekirjoitukset, tiedotteet medialle, tv, radio)
- **Vanhusasiavaltuutetun suositukset tulevalle hallituskaudelle, kuulemiset hallitusneuvotteluissa ja hallituksen tiedonannossa yhdenvertaisuuden edistämisestä**

Tiedotuksen edistäminen ja ikääntyneitä koskevan tiedon välittäminen

- Pidetyt puheenvuorot ja esitykset eri tilaisuuksissa
- Verkkosivut: mm. tiedotteet, uutiset, blogit
- Somenäkyvyys (Twitter 1124 seuraajaa, Facebook 649 seuraajaa)
- Kansalaisyhteydenotot (sähköpostitse ja puhelimitse) (300 kpl vuonna 2022)

Vanhusasiavaltuutetun viiden vuoden tavoitteita

- Ikä syrjinnän kitkeminen: tieto ja keskustelu ikä syrjinnän eri muodoista, ikä vaikutusten arviointi käyttöön poliittiseen päätöksentekoon
- Iäkkäiden HYTEen huomiota ja panostuksia: tieto ja keskustelu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkityksestä - valtio, alueet, kunnat & järjestöt
- SOTE-palveluiden saatavuus vastaamaan paremmin tarpeita: tieto palvelujen riittämättömyyden seurauksista, kotona asumiseen ja hoivaan lisäpanostuksia
- Reilumpi digiyhteiskunta: oikeus oppia elämän loppuun asti, puolesta asioinnin selkeyttäminen, yhdenvertainen kohtelu digittömille

Lähiajan suunnitelmia

- Ikääntyneiden ihmisten asemaa ja oikeuksien toteutumista käsittelevän raportin laatiminen:
Eduskuntakertomus vuoden 2024 alussa
- Alueelliset tapaamiset vanhusneuvostojen kanssa
- Viranomaistapaamisia esim. Vero, Kela, EOA, ministeriöt
- Kansainvälisten yhteistyötahojen kartoittaminen ja tapaamiset.

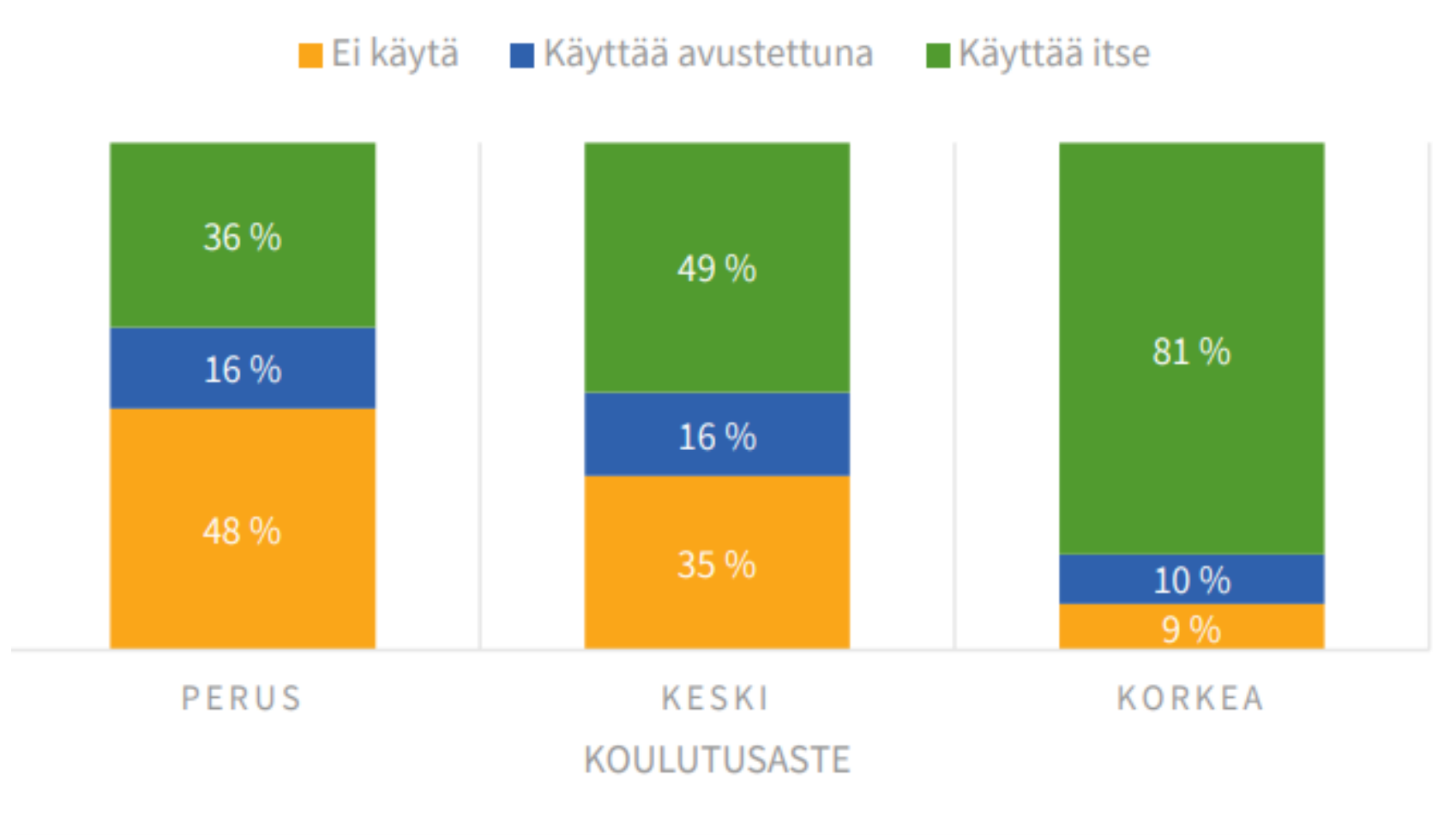

Vanhusasiavaltuutetun suositukset digitaalisesta yhdenvertaisuudesta

- DIGI - Vanhusasiavaltuutetun kolme suositusta iäkkäiden digiyhdenvertaisuuden lisäämiseksi
  1. **Säädetään laki kuntien velvollisuudesta koordinoida digitukea alueellaan**
  2. **Digipalveluja käyttämättömille luodaan kansallisesti keskitetty asiointikanava**
  3. **Sähköistä asiointia selkeytetään lainsäädännön avulla toisen puolesta asioinnissa tai tuetussa asioinnissa**

Sähköinen asiointi koulutusasteen mukaan, 70+vuotiaat

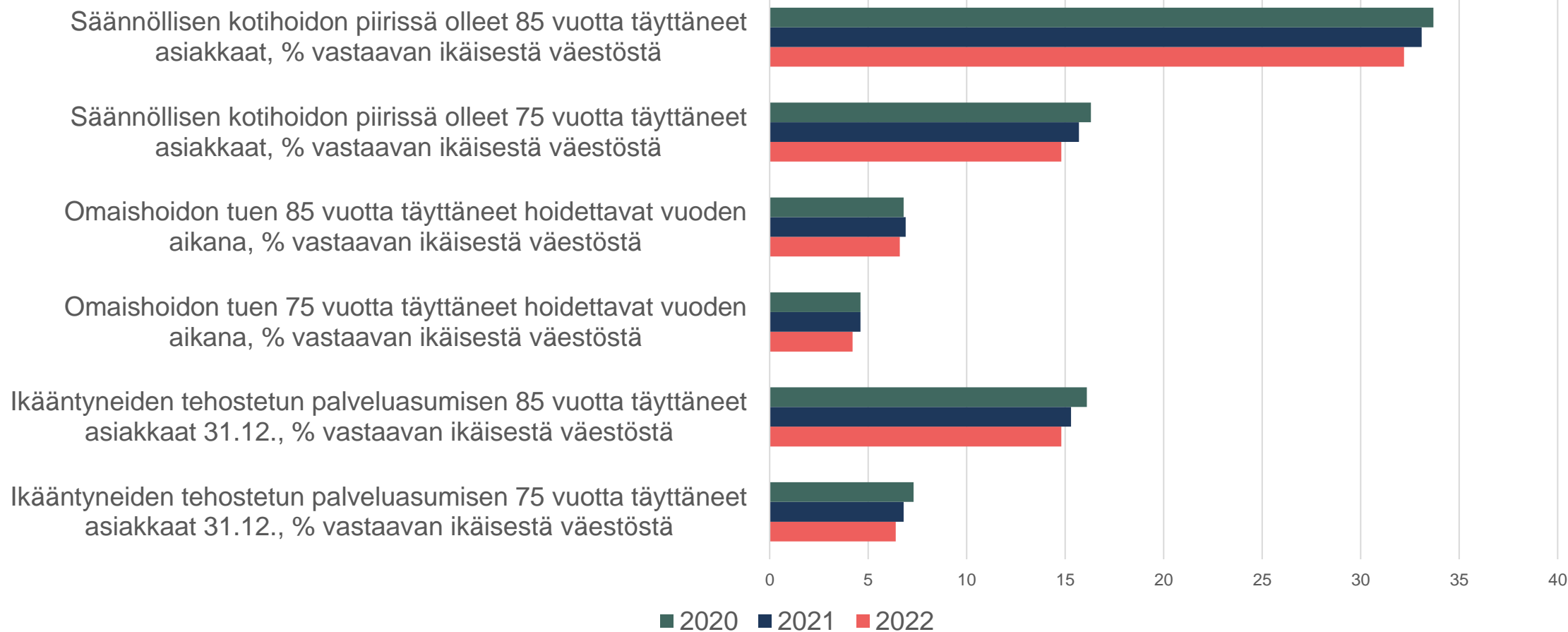
Vanhusasiavaltuutetun suositukset SOTE-palveluista

- SOTE - Vanhusasiavaltuutetun suositus vanhuspalveluiden saatavuuden ja sosiaali- ja terveystalveluiden kokonaisuuden toimivuuden parantamiseksi: **lisätään kotihoitoa, ympärivuorokautista palveluasumista ja kuntoutusta lisärahoituksella**

Palveluiden kattavuus on pienentynyt

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2023

Kotihoito

Sari Kehusmaa, THL, 11.5.2023:

- Tuotetun kotihoidon määrä on romahtanut, kotikäynnit vähenivät 1 800 000:lla (Avohilmo ennakkotieto) – väheneminen tapahtunut kaikilla hyvinvointialueilla
  - Tarve kotihoidolle on pikemminkin kasvanut
  - THL: lähes kaikki kotihoidon käynnit kohdentuvat paljon apua tarvitseville
- Epäonnistuneita rekrytointeja oli vanhuspalveluissa 3500 viime vuonna

SOTE-uudistuksen toteuttaminen siten, että palveluita tarvitsevien ikääntyneiden perusoikeudet toteutuvat edellyttäen riittäviä resursseja palveluihin

- Suomessa rahoitusosuus sotelle BKT:stä selvästi matalampi kuin monissa OECD-maissa.
- Ikääntyneiden perusoikeuksien näkökulmasta tarvitaan enemmän vanhuspalveluita ja paremmin turvattu pääsy terveydenhuollon peruspalveluihin.
- Hyvinvointialueilla vähennetty palveluita ja nostettu asiakasmaksuja ja tilanteet vaihtelevat alueiden välillä suuresti.

Vanhusasiavaltuutetun suositus iäkkäiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

- **Toimia muistisairauksien riskien vähentämiseksi lisätään valtakunnallisesti kaikilla hyvinvointialueilla ja kaikissa kunnissa**

Pitkään jatkunut hyvä kehitys ikääntyneiden hyvinvoinnissa on hiipunut

- Fyysinen ja kognitiivinen sekä psyykinen toimintakyky koheni lähes koronapandemiaan asti (THL, Finterveys, Jyväskylän yliopisto AGNES)
- Iäkkäiden kesken toimintakyvyssä erot suuria sosioekonomisten ryhmien välillä – erot eivät enää pienentyneet
- THL:n arvio: jopa puolet ikääntyneiden terveyden ja toimintakyvyn ongelmista saataisiin pois, jos kaikki ikääntyneet voisivat niin hyvin kuin korkeasti koulutetut ikääntyneet nyt.

Muistisairautta sairastavien määrä voi kaksinkertaistua vuoteen 2050, jos mitään ei tehdä

- Korkea ikä suurin riskitekijä.
- Muistisairauksien muita riskejä pienentämällä voitaisiin usein siirtää sairastumista tai jopa estää se arvioilta jopa 30% tapauksista.
- Keinot liikunta, ravitsemus, uni, verenpaineen ja verensokeritasapainon hallinta, muistin harjoittaminen
- Kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaista valtaosalla on muistisairaus. Ei parantavaa hoitoa.

Vanhusasiavaltuutetun suositukset osallisuuden lisäämisestä

- **IKÄSYRJINTÄ** - Vanhusasiavaltuutetun ratkaisuehdotus ikäsyrynnän vähentämiseksi:
  - **lainvalmisteluun ja päätöksentekoon laaditaan ohjeistus ikävaikutusten arvioinnin toteuttamisesta**
  - ja**
  - **vahvistetaan vanhusneuvostojen asemaa**

Vanhusneuvostot

Vanhusneuvostoja koskevia säädöksiä on syytä tarkentaa siten, että

- vanhusneuvostoissa on iäkkäitä jäseniä
ja
- vanhusneuvostoilla on aito mahdollisuus toimia ja vaikuttaa riittävän aikaisessa vaiheessa kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekoon

Yhteystiedot:

vanhusasia.fi

vanhusasia@oikeus.fi

Twitter: @vanhusasia

Facebook: vanhusasiavaltuutettu

Vanhusasiavaltuutetun toimiston puhelin
029 566 6900

